

5. Odessa—Brody—Gdansk: A pipeline to remember // <http://www.neurope/print.php?id=85206>.

6. «Сарматія» передала ТЕО ЄАНТК Єврокомісії // <http://eunews.ukrainian.net/ukr/detail/191410>.

7. Співробітництво між Україною та ЄС в енергетичній сфері (довідка) // <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu/ua/publication/print/29198.htm>

8. Офіційний сайт міністерства фінансів України. http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=76998&cat_id=42981.

9. Выгодно ли Беларуси везти нефть из Венесуэлы? // <http://www.inosmi.ru/belorussia/20100429/159630614.html>.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2011 р.

УДК 336.371

Н. В. Литвин, помічник директора
з питань інвестиційний та інновацій
ТзОВ «Інвест Фінанс Компані»,
м. Івано-Франківськ

НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто доцільність розвитку таких фінансових інститутів, як недержавні пенсійні фонди, а також ефективність вкладання коштів у НПФ фізичними особами, що допоможе розібратися у перевагах НПФ та побачити перспективу накопичення коштів завдяки даному учаснику фінансового ринку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: недержавний пенсійний фонд, пенсійна система, пенсійна схема, інвестиційна діяльність, економічна ефективність.

АННОТАЦИЯ. Рассмотрено целесообразность развития таких финансовых институтов, как негосударственные пенсионные фонды, а также эффективность вложения средств в НПФ физическими лицами, что поможет разобраться в преимуществах НПФ и увидит перспективу накопления средств благодаря данному участнику финансового рынка.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: негосударственный пенсионный фонд, пенсионная система, пенсионная схема, инвестиционная деятельность, экономическая эффективность.

ABSTRACT. The article investigates the practicability of such financial institutions as pension funds and the effectiveness of investing in the PF of the individuals. The article helps the reader to understand the benefits of PF and to see a perspective of accumulation of funds through this financial market participants.

KEY WORDS: pension fund, the pension system, pension plan, investment, economic efficiency.

Джерелом пенсійних виплат за солідарною системою стали спеціальні податки. Вона отримала назву солідарна, оскільки в основу покладене фінансова солідарність поколінь: пенсіонери

отримають не свої власні гроші, а гроші працюючих. Така система діяла успішно до 80—90 рр. XX ст.

Криза солідарних систем у країнах Європи розпочалася якраз у 80—90 роках XX ст. Головними її передумовами стали старіння населення, зменшення чисельності працюючих, збільшення кількості пенсіонерів.

Світовий Банк розробив нову модель ПС, яку підтримали пізніше ЄС, ОЕСР, МВФ, МОП (рис. 1).

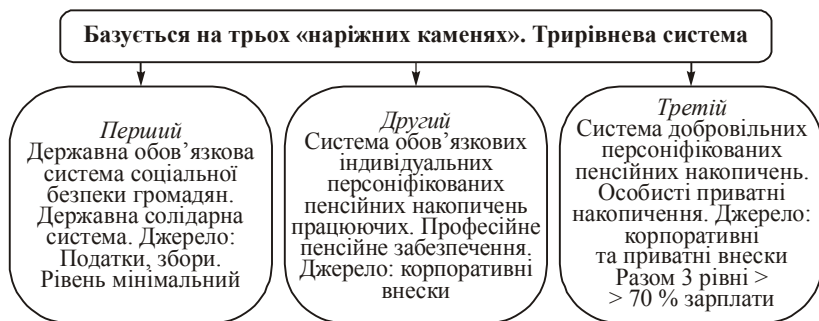

Рис. 1. Модель, яку розробив Світовий Банк для пенсійних систем країн

Недержавні пенсійні фонди, які знаходяться на третьому рівні нової моделі пенсійної системи відносно на фінансовому ринку України. Вони розпочали свою діяльність у 2005 році, коли набув чинності ЗУ «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р. Головною метою їх діяльності є збереження, примноження та накопичення пенсійних внесків громадян.

Метою даної роботи є дослідження та аналіз теоретичних заasad, законодавчих норм та їх практичного використання в діяльності недержавних пенсійних фондaх.

Недержавні пенсійні фонди (НПФ) є новими фінансовими інституціями для переважної більшості населення України. Проте, в світі вони є одними з найпопулярніших засобів здійснення заощаджень, у тому числі на старість, на протипагу банківським депозитам та страхуванню.

Такі інституції надаватимуть послуги з недержавного пенсійного забезпечення, головною метою якого є забезпечення одержання людьми додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

Недержавний пенсійний фонд (НПФ) є по суті об'єднанням

коштів, що надходять до нього на користь майбутніх отримувачів пенсійних виплат — учасників такого фонду.

НПФ є юридичною особою, яка має статус неприбуткової організації. Учасником НПФ може бути будь-яка фізична особа як громадяни України, так іноземці та особи без громадянства.

Вкладниками будь-якого НПФ можуть бути: сам учасник особисто (тобто на свою користь), родичі учасника фонду, а саме подружжя, батьки, діти, роботодавець, у якого працює учасник фонду, професійне об'єднання, членом якого є учасник фонду.

Гроші, що надходять до НПФ, інвестуються з метою отримання доходу та відповідно примноження суми пенсійних накопичень. Схематично роботу НПФ зображено на рис. 2.

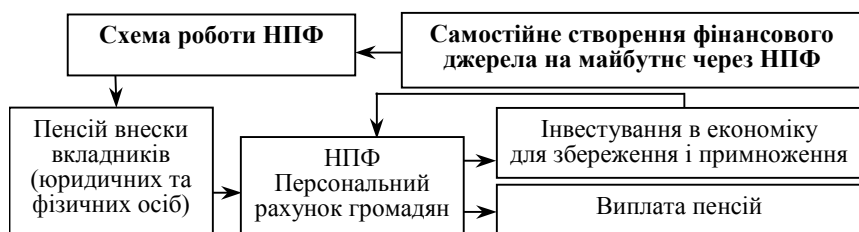

Рис. 2. Схема роботи НПФ

Кожний учасник НПФ є власником своїх пенсійних накопичень, що сформовані за рахунок пенсійних внесків, сплачених на його користь, та частини інвестиційного доходу, отриманого НПФ від інвестування.

НПФ бувають трьох видів: відкриті, корпоративні та професійні [1].

Роботодавці можуть сплачувати пенсійні внески на користь своїх працівників до НПФ будь-якого виду.

Основним законодавчим актом для такого фінансового посередника як недержавний пенсійний фонд є ЗУ «Про недержавне пенсійне забезпечення». У даному законі зазначено все: починаючи з самого визначення даного інституційного інвестора — закінчуючи його ліквідацією. Цей закон повністю регламентує діяльність недержавного пенсійного фонду: визначає види НПФ, умови створення НПФ, умови звітності, напрямки використання вкладених коштів, умови прийняття пенсійних внесків, напрямки співпраці із зберігачем та адміністратором, вибір пенсійних схем, умови виплат, розподілу та успадкуван-

ня пенсійних внесків. Згідно даного закону НПФ може бути відкритого, професійного або корпоративного виду; НПФ не може бути проголошений банкрутом та ліквідований за законодавством про банкрутство. Особливості реорганізації теж прописані в цьому законі. Тут також зазначено, що активи громадян на рахунках НПФ є приватною власністю і можуть переходити у спадок іншим особам. Для того, що НПФ міг діяти на території нашої держави, він повинен отримати свідоцтво відповідного зразка у Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [2]. У ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» НПФ згадується як суб'єкт трирівневої системи пенсійного забезпечення України. Тут також зазначено, що сплата страхових внесків на пенсійний рахунок НПФ проводить виключно у грошовій формі, і також згадується про документи, які має пред'явити особа територіальному органу Пенсійного фонду та страховику при переказі коштів з Накопичувального фонду в будь-який недержавний пенсійний фонд [4]. У ЗУ «Про цінні папери та фондовий» — НПФ згадується тільки як один із інституційних інвесторів [3].

У розпорядженнях Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України встановлено чіткі рекомендації, умови та вимоги про внесення інформації про недержавні пенсійні фонди до Державного реєстру фінансових установ та про реєстрацію статуту недержавного пенсійного фонду та пенсійних схем.

Ознайомившись з вищенаведеними законодавчими актами, можна зробити висновки, що держава веде суворий жорсткий контроль над діяльністю НПФ. На мою думку, це, по-перше, зменшує ризик втрати пенсійних заощаджень, по-друге, викликає довіру у населення, по-третє, жорсткий державний контроль зменшує охоту до спекулятивних махінацій з активами НПФ його керівництво. Активи НПФ повинні бути якомога більше диверсифіковані, і піддаватися найменшим ризикам. На жаль, НПФ зараз хоч і розвиваються стрімкими темпами на теренах України, але мала поінформованість населення про такий альтернативний вид вкладення коштів, призводить до недоотримання НПФ ресурсів. НПФ мають достатньо ресурсів для фінансування довгострокових проєктів.

Загальні обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами пенсійного фонду:

1) тримати на банківських депозитних рахунках та в ощадних сертифікатах банків більш як 40 % загальної вартості пенсійних

активів пенсійного фонду, при цьому не більш як 10 % загальної вартості пенсійних активів у зобов'язаннях одного банку;

2) придбавати або додатково інвестувати в цінні папери одного емітента більш як 5 % загальної вартості пенсійних активів;

3) придбавати або додатково інвестувати в цінні папери, доходи за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, більш як 50 % загальної вартості пенсійних активів;

4) придбавати або додатково інвестувати в цінні папери, доходи за якими гарантовано Радою міністрів Автономної Республіки Крим, та облігації місцевих позик більш як 20 % загальної вартості пенсійних активів;

5) придбавати або додатково інвестувати в облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України, більш як 40 % загальної вартості пенсійних активів;

6) придбавати або додатково інвестувати в акції українських емітентів більш як 40 % загальної вартості пенсійних активів;

7) придбавати або додатково інвестувати в цінні папери іноземних емітентів більш як 20 % загальної вартості пенсійних активів [2].

Для аналізу ефективності вкладення коштів у НПФ ми обрали послуги, що пропонують ВПФ для фізичних осіб.

Для того, щоб стати вкладником, потрібно обрати пенсійну схему й укласти пенсійний контракт із ВПФ:

Схема № 1. Фіксовані періодичні внески як відсоток від суми заробітної плати. Розмір внесків фіксований % від базової ставки зарплати $\min$ — 10 % мінімальної заробітної плати у розрахунку на один місяць, $\max$ — не обмежується. Періодичність сплати: раз на місяць, раз у квартал, раз у півроку, раз на рік, одноразово.

Схема № 2. Періодичні внески у фіксованих сумах. Розмір внесків — фіксована сума: $\min$ — 10 % мінімальної заробітної плати у розрахунку на один місяць, $\max$ — не обмежується. Періодичність сплати: раз на місяць, раз у квартал, раз у півроку, раз на рік, одноразово.

Схема № 3. Одноразові внески в нефіксованих сумах без встановленої періодичності сплати. Розмір внесків — сума на власний розсуд: $\min$ — 10 % мінімальної заробітної плати у розрахунку на один місяць, $\max$ — не обмежується. Періодичність сплати вкладником визначається на власний розсуд.

Постановка задачі: один клієнт, термін розрахунків 20 років (n), Внески мінімальні і робляться рівними сумами, середня ставка по депозитам — 18,2 %, дохідність по НПФ — 22,15 %. Розраховуємо грошові потоки за схемами № 1 та № 2, мінімаль-

на заробітна плата 900 грн. Інфляцію та ЗП вважаємо незмінними протягом усього терміну. Для розрахунку беремо внески раз на місяць, раз на півроку та раз на рік.

Оскільки для розрахунків ми використовуємо мінімальну ЗП та мінімальні внески, то 10 % від ЗП та фіксована сума, але не менша ніж 10 % від мінімальної ЗП, будуть рівними. Тому подальші розрахунки будуть відповідати як схемі № 1, так і схемі № 2. Для обчислень беремо внесок у розмірі 90 грн.

Для КУА дані грошові потоки будуть додатними, а для вкладників навпаки — від'ємними. Якщо дивитись зі сторони КУА, що управляє коштами НПФ, то для неї більш вигідні внески з меншим часовим інтервалом, оскільки тоді вона буде мати більшу кількість коштів у своєму розпорядженні. Якщо брати точку зору вкладників, які надають перевагу поточному споживанню, то для них буде вигідніше вносити суми з довшим часовим інтервалом, тоді в них більше коштів залишається на руках. За договором, якщо в певний момент часу припинити вносити суми, ніяких санкцій до вкладника не застосовується. Нарахування продовжують відбуватися на накопичену вже суму. При смерті вкладника сума разом з накопиченими відсотками переходить до спадкоємця.

Після закінчення терміну 20 років сума, яка за цей період нагромадилась, заморожується. Її можуть виплатити відразу, або рівними частинами протягом певного часу. Умови виплати накопиченої суми визначаються у договорі.

На рис. 3 чітко помітно темпи зростання пенсійних заощаджень залежно від періодичності внесків.

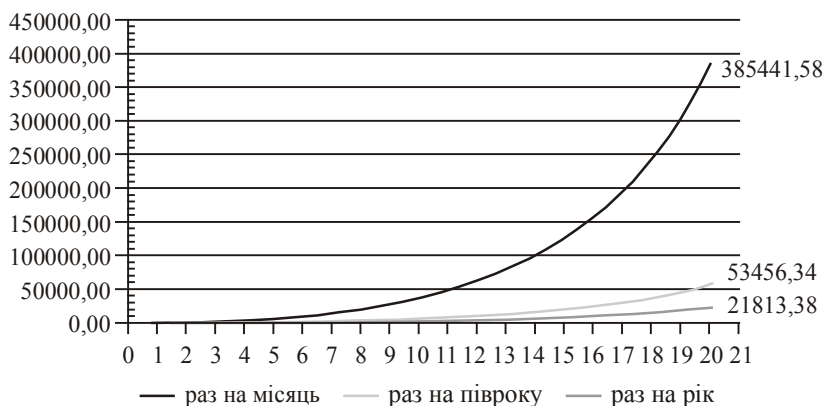

Рис. 3. Графік накопичення пенсійних внесків з різними періодами

Як показують розрахунки (табл. 1), таке вкладення коштів є ефективним та доцільним.

Таблиця 1

РОЗРАХУНОК ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЕКТУ

Рік	NPV		
	раз на місяць	раз на півроку	раз на рік
1	7915,66	938,71	295,91
5	10809,66	1421,05	537,08
10	12532,09	1708,12	680,62
15	13278,63	1832,54	742,83
20	13602,20	1886,47	769,79

Рахунки в НПФ є більш надійними, адже за законодавством НПФ не може збанкрутувати, існує спеціальна процедура реорганізації. Якщо скоригувати розрахунки на рівень інфляції за минулий рік (12,3 %), то перші 4 роки будуть збитковими з щомісячними платежами, для платежів раз на півроку також 4 роки, для щорічних платежів — 5 років ($NPV < 0$).

Як свідчать вищенаведені історичні факти, утворення таких фінансових інститутів як недержавні пенсійні фонди було визвано потребою забезпечити гідне життя зростаючої кількості людей, що закінчували свою трудову діяльність.

Рівень розвитку пенсійної системи чи будь-якого пенсійного фонду визначає здатність забезпечити виплати по своїм зобов'язанням на очікуваному рівні. Джерелом цих виплат є накопичені внески учасників, збільшені на інвестиційний прибуток. В Україні НПФ має жорсткі законодавчі обмеження щодо розміщення коштів фонду. З одного боку це зменшує можливість НПФ отримати потенційно більший дохід, а з іншого — сприяє стабільності даного фінансового інституту.

Із проведених у статті розрахунків можна зробити висновки, що вкладати кошти в НПФ для забезпечення життя після закінчення трудової діяльності є економічно вигідним та доцільним. Також можна зробити висновок, що чим менший період платежів, тим швидше накопичуються заощадження.

Недержавні пенсійні фонди незалежно від їх типу повинні стати опорою економіки країни, адже вони залучають довгострокові ресурси, які не здатні отримати інші фінансові інститути.

Література

1. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу // http://www.uaib.com.ua/abcpeople/abetka_npf/27615.html.
2. ЗУ «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV.
3. ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV.
4. ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV.

Стаття надійшла до редакції: 24.01. 2011 р.

УДК 330.322.01

Т. В. Майорова, канд. екон. наук, доц.,
завідувач кафедри банківських інвестицій
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ВИЗНАЧЕННІ СУТНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

АНОТАЦІЯ. Розглядаються особливості використання системного підходу у дослідженні сутності поняття «інвестиційного процесу», що дало можливість автору виокремити його характерні ознаки та запропонувати визначення у контексті використання на макро- та мікрорівнях.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: система, системний підхід, інвестиції, інвестиційний процес, інвестиційна діяльність.

АННОТАЦИЯ. Рассматриваются особенности использования системного подхода в исследовании сущности понятия «инвестиционного процесса», это дало возможность автору выделить его отличительные черты и предложить его определения в контексте использования на макро- и микроуровнях.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: система, системный подход, инвестиции, инвестиционный процесс, инвестиционная деятельность.

ABSTRACT. The article deals with peculiarities of using the systems approach to analyzing the essence of «investment process» concept that enabled the author to highlight its specific features and offer the definition in context of use at macro- and microlevel.

KEY WORDS: system, systems approach, investment, investment process, investment activity.

У сучасних умовах Україна постала перед об'єктивною необхідністю активізації інвестиційного процесу. Структурне та якісне оновлення виробництва та створення ринкової інфраструктури відбуваються практично повністю шляхом і за рахунок інвестування. Чим масштабніші обсяги та вища ефективність інвестицій, тим швидше відбувається відтворювальний процес, здійснюються позитивні рин-